

ACADEMIC SPECTRUM

2026-yil 1-son

Ilmiy-metodik jurnal
Научно методический журнал
Scientific and Methodical Journal

ISSN

3093-9089

Бухоро - 2026

ACADEMIC SPECTRUM

**Ilmiy-metodik jurnal
Научно методический журнал
Scientific and Methodical Journal**

№ 1-Son 2026-yil

**Jurnal O‘zbekiston Respublikasi Buxoro viloyat Axborot va Ommaviy
komunikatsiyalar boshqarmasi tomonidan 2025-yil 26-dekabrdagi
№1273056 sonli guvohnoma bilan ro‘yxatga olingan**

BOSH MUHARRIR:

Axmadov Nazirjon Rahmat o‘g‘li

Psixologiya fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

TAHRIRIYAT KENGASHI A‘ZOLARI

Кулешов Валерий Владимирович - pedagogika fanlari doktori, professor
Rossiya Fanlar akademiyasining akademigi (Ukraina).

Andriyenko Yelena Vasilyevna - pedagogika fanlari doktori, professor
(Novosibirsk davlat pedagogika universiteti Fizika, matematika, axborot va
texnologiya ta‘limi instituti, Novosibirsk, Rossiya).

Romm Tatyana Aleksandrovna - pedagogika fanlari doktori, professor
(Novosibirsk davlat pedagogika universiteti Tarix, gumanitar va ijtimoiy ta‘lim
instituti, Novosibirsk, Rossiya).

Olimov Shirinboy Sharofovich — pedagogika fanlari doktori, professor
(Buxoro davlat universiteti “Pedagogika” kafedrasini mudiri).

Zaripov Lochin Rustamovich - pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
(O‘zbekiston Respublikasi Oliy ta‘lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy
ta‘limni rivojlantirish ilmiy-tadqiqot markazi, O‘quv-uslubiy faoliyatni
takomillashtirish boshqarma boshlig‘i).

Safarov Dilmurod Xalimovich - psixologiya fanlari doktori (DSc), professor
(Navoiy viloyati pedagogik mahorat markazi Akademik faoliyat bo‘yicha direktor
o‘rinbosari)

Nazarov Akmal Mardonovich - psixologiya fanlari doktori (DSc), professor
(Buxoro davlat universiteti Yoshlar masalalari va ma`naviy-ma`rifiy ishlar bo‘yicha
birinchi prorektor).

Rustamov Shavkat Shuhrat o‘g‘li - psixologiya fanlari doktori (DSc), dotsent
(Buxoro davlat universiteti “Psixologiya” kafedrasini mudiri).

Ganjiyev Feruz Furqatovich - psixologiya fanlari doktori (DSc), dotsent
(Buxoro davlat universiteti “Psixologiya” kafedrasini professori).

Ismatova Dilafruz Tuymuratovna - psixologiya fanlari bo‘yicha falsafa
doktori (PhD), (Buxoro davlat universiteti “Psixologiya” kafedrasini dotsenti).

Muxlisov Sodiqjon Saidjonovich - pedagogika fanlari bo‘yicha falsafa doktori
(PhD), (Buxoro davlat universiteti “Axborot tizimlari va raqamli texnologiyalar
kafedrasini dotsenti).

Tilavov Muxtor Hasan o‘g‘li - psixologiya fanlari bo‘yicha falsafa doktori
(PhD), (Buxoro davlat universiteti “Psixologiya” kafedrasini dotsenti).

Mas‘ul kotib:

Dehqonboyev Shohjahon Oybek o‘g‘li – Buxoro davlat universiteti
Psixologiya kafedrasini o‘qituvchisi

EDITOR-IN-CHIEF:

Akhmadov Nazirjon Rahmat o‘g‘li — Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor.

MEMBERS OF THE EDITORIAL BOARD:

Valeriy Vladimirovich Kuleshov — Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Academician of the Russian Academy of Sciences (Ukraine).

Elena Vasilyevna Andrienko — Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Novosibirsk State Pedagogical University, Institute of Physics, Mathematics, Information and Technological Education, Novosibirsk, Russia).

Tatyana Aleksandrovna Romm — Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Novosibirsk State Pedagogical University, Institute of History, Humanities and Social Education, Novosibirsk, Russia).

Shirinboy Sharofovich Olimov — Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Bukhara State University, Head of the “Pedagogy” Department).

Lochin Rustamovich Zaripov — Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor (Research Center for the Development of Higher Education under the Ministry of Higher Education, Science and Innovations of the Republic of Uzbekistan, Head of the Department for Improvement of Educational and Methodological Activities).

Dilmurod Xalimovich Safarov — Doctor of Psychological Sciences (DSc), Professor (Navoi Regional Center for Pedagogical Excellence, Deputy Director for Academic Affairs).

Akmal Mardonovich Nazarov — Doctor of Psychological Sciences (DSc), Professor (Bukhara State University, First Vice-Rector for Youth Affairs and Spiritual-Educational Work).

Shavkat Shuhrat o‘g‘li Rustamov — Doctor of Psychological Sciences (DSc), Associate Professor (Bukhara State University, Head of the “Psychology” Department).

Feruz Furqatovich Ganjiyev — Doctor of Psychological Sciences (DSc), Associate Professor (Bukhara State University, Professor of the “Psychology” Department).

Dilafroz Tuymuratovna Ismatova — Doctor of Philosophy (PhD) in Psychological Sciences, Associate Professor (Bukhara State University, “Psychology” Department).

Sodiqjon Saidjonovich Mukhlisov — Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences, Associate Professor (Bukhara State University, “Information Systems and Digital Technologies” Department).

Muxtor Hasan o‘g‘li Tilavov — Doctor of Philosophy (PhD) in Psychological Sciences, Associate Professor (Bukhara State University, “Psychology” Department).

EXECUTIVE SECRETARY:

Dehqonboyev Shohjahon Oybek o‘g‘li — Lecturer, Department of Psychology, Bukhara State University.

ГЛАВНЫЙ РЕДАКТОР:

Ахмадов Назирджон Рахмат угли — доктор философии по психологии (PhD), доцент.

ЧЛЕНЫ РЕДАКЦИОННОГО СОВЕТА:

Кулешов Валерий Владимирович — доктор педагогических наук, профессор, академик Российской академии наук (Украина).

Андрienко Елена Васильевна — доктор педагогических наук, профессор (Новосибирский государственный педагогический университет, Институт физики, математики, информационных и технологических наук, г. Новосибирск, Россия).

Ромм Татьяна Александровна — доктор педагогических наук, профессор (Новосибирский государственный педагогический университет, Институт истории, гуманитарных и социальных наук, г. Новосибирск, Россия).

Олимов Ширинбой Шарофович — доктор педагогических наук, профессор (Бухарский государственный университет, заведующий кафедрой «Педагогика»).

Зарипов Лочин Рустамович — доктор педагогических наук (DSc), профессор (Научно-исследовательский центр развития высшего образования при Министерстве высшего образования, науки и инноваций Республики Узбекистан, начальник управления совершенствования учебно-методической деятельности).

Сафаров Дилмурод Халимович — доктор психологических наук (DSc), профессор (Навоийский областной центр педагогического мастерства, заместитель директора по академической деятельности).

Назаров Акмал Мардонович — доктор психологических наук (DSc), профессор (Бухарский государственный университет, первый проректор по делам молодежи и духовно-просветительской работе).

Рустамов Шавкат Шухрат угли — доктор психологических наук (DSc), доцент (Бухарский государственный университет, заведующий кафедрой «Психология»).

Ганжиев Феруз Фуркатович — доктор психологических наук (DSc), доцент (Бухарский государственный университет, профессор кафедры «Психология»).

Исмадова Дилафруз Туймуратовна — доктор философии (PhD) по психологическим наукам, доцент (Бухарский государственный университет, кафедра «Психология»).

Мухлисов Содикжон Саиджонович — доктор философии (PhD) по педагогическим наукам, доцент (Бухарский государственный университет, кафедра «Информационные системы и цифровые технологии»).

Тилавов Мухтор Хасан угли — доктор философии (PhD) по психологическим наукам, доцент (Бухарский государственный университет, кафедра «Психология»).

ОТВЕТСТВЕННЫЙ СЕКРЕТАРЬ:

Дехконбоев Шохжахон Ойбек угли — преподаватель кафедры «Психология» Бухарского государственного университета.

Zuxriddinova Risola Dilshodbek qizi

*University of Economics and Pedagogiy NOTM “ Ijtimoiy Gumanitar fanlar”
Kafedrasi asisstant o'qituvchisi*

TUBAN SUVO'TLARINING EKOLOGIYADAGI AHAMIYATI

Annotatsiya. *Tabiatda tarqalgan o'simliklarning eng kenja turi bo'lgan tuban suvo'tlar ko'rimsiz bo'lishiga qaramasdan o'simliklar dunyosida muhim ahamiyatga ega. Chunki tuproqning paydo bo'lishi, suv muhitining tozaligi bevosita suvo'tlari bilan bog'liq*

Kalit so'zlar: *suvo'tlar, qattana, tallom, flora, organik qoldiqlar*

Abstract. *Despite being invisible, benthic algae, the youngest type of plant found in nature, are of great importance in the plant world. Because the formation of soil and the purity of the aquatic environment are directly related to algae.*

Key words: *algae, thallus, flora, organic residues*

Аннотация. *Несмотря на свою невидимость, бентосные водоросли, самый молодой тип растений в природе, играют важную роль в растительном мире. Образование почвы и чистота водной среды напрямую связаны с водорослями.*

Ключевые слова: *водоросли, таллом, флора, органические остатки*

Kirish. Tuban suvo'tlar, ya'ni daryo, ko'l, hovuz va boshqa kichik suv havzalari, tabiiy ekotizimlarning muhim tarkibiy qismi hisoblanadi. Ular nafaqat suv resurslarini ta'minlaydi, balki biologik xilma-xillik, iqlim barqarorligi va inson faoliyati uchun ham katta ahamiyatga ega. Tuban suvo'tlar ekosistemada suvning aylanishini tartibga soladi, tuproqni namlik bilan ta'minlaydi, shuningdek, ko'plab o'simlik va hayvon turlarining yashash muhiti sifatida xizmat qiladi.

Bugungi kunda inson faoliyati va atrof-muhitning buzilishi natijasida tuban suvo'tlar ekologik xavf ostida qolmoqda. Suv resurslarining ifloslanishi, qirg'oqbo'yi hududlarning degradatsiyasi va suvning ortiqcha ishlatilishi bu havzalarning tabiiy muvozanatini buzmoqda. Shu bois, tuban suvo'tlarning ekologiyadagi ahamiyatini tushunish va ularni muhofaza qilish masalasi har bir jamiyat uchun dolzarb ahamiyat kasb etadi.

Ushbu maqolada tuban suvo'tlarning ekologik funksiyalari, biologik xilma-xillikni saqlashdagi roli va inson faoliyatiga ta'siri batafsil tahlil qilinadi.

Adabiyotlar tahlili.

Tuban suvo'tlar ekologik tizimlarning muhim tarkibiy qismi sifatida bir qator ilmiy manbalarda yoritilgan. Ular nafaqat biologik xilma-xillikni saqlash, balki suv sifati, iqlim barqarorligi va inson hayoti uchun ham ahamiyatga ega ekanligi ko'rsatib o'tilgan. Ko'plab tadqiqotlar suvo'tlarning ekotizim xizmatlari - suvni filtrlash, oziq moddalarni ushlab qolish, karbonni saqlash va biologik jarayonlarni tartibga solish - kabi funksiyalarini ta'kidlaydi. Shu bilan birga, ular o'simliklar va hayvonlar uchun yashash muhitini yaratadi, oziq zanjirining asosiy bosqichini qo'llab-quvvatlaydi, va ekologik muvozanatni saqlashda beqiyos rol o'ynaydi.

Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, tuban suvo'tlar biologik xilma-xillikni saqlashda katta ahamiyatga ega. Ular turli suv o'ziga xos turlarni, shu jumladan baliqlar, qushlar, amfibiyalar va mikroorganizmlar uchun yashash joyi sifatida xizmat qiladi. Shu bilan birga, suvo'tlar oziq moddalar aylanishini tartibga soladi va ekotizimning sog'lom ishlashini ta'minlaydi. Bu jihat tuban suvo'tlarning nafaqat suv resursi, balki ekologik muvozanatni saqlovchi asosiy struktura ekanini ko'rsatadi.

Shuningdek, manbalarda suvo'tlarning iqlim o'zgarishiga ta'siri ham alohida ta'kidlanadi. Ular karbonni uzoq muddat saqlash xususiyatiga ega bo'lib, global iqlim barqarorligida muhim rol o'ynaydi. Suvo'tlarni yo'qotish yoki degradatsiya qilish, shuningdek, ularning ekologik xizmatlarining kamayishi iqlim o'zgarishining tezlashishiga olib keladi. Shu bois, tuban suvo'tlarni saqlash global va mahalliy iqlim strategiyalarida ustuvor vazifa sifatida qaraladi.

Biroq, adabiyotlar shuni ham ko'rsatadiki, tuban suvo'tlar antropogen faoliyat (qishloq xo'jaligi, infratuzilma qurilishi) va tabiiy omillar (iqlim o'zgarishlari) sababli tahdid ostida. Bu ularning biologik xilma-xillikni qo'llab-quvvatlash va suv sifatini yaxshilash kabi ekologik funksiyalarini zaiflashtiradi. Shu bois, tuban suvo'tlarni himoya qilish va saqlash ekologik barqarorlikni ta'minlashda muhim strategik vazifa sifatida qaraladi.

Umuman olganda, adabiyotlar tahlili tuban suvo'tlarning ekologik xizmatlari, biologik xilma-xillikni saqlashdagi roli va iqlim barqarorligiga qo'shgan hissasi jihatidan katta ahamiyatga ega ekanligini ko'rsatadi. Shu bilan birga, ularni degradatsiyadan saqlash va himoya qilish dolzarb vazifa ekanligi ham ilmiy jihatdan tasdiqlangan.

Tuban o'simliklar, tanasi maxsus tallomdan iborat (Thallophyta) - sodda tuzilgan o'simliklar. Tanasi gulli o'simliklar singari maxsus qismlarga (ildiz ,barg gul)bo'linmagan o'simliklardir. Tuban o'simliklarning yana bir xususiyat ular organik olamning dastlabki bosqichlarida kelib chiqqanligidir. Ular suvli muhitda yoki sernam joylarda maxsus flora yaratadi. Evolyutsiya jarayonida uncha rivojlanmagan va hozirgi davrgacha ba'zi birlari sodda tuzilishini saqlab qolganligi bilan ahamiyatli. Tuban o'simliklar bir hujayrali, koloniya hosil qiluvchi va ko'p hujayrali organizmlar hisoblanib, tanasi to'qima va organlarga ajralmagani uchun ularning tanasi „qattana“ yoki „tallom“ deb ataladi.

Muhokama

Tahlil qilingan adabiyotlar va mavjud tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, tuban suvo'tlar nafaqat ekologik tizimlarning ajralmas qismi, balki insoniyat hayoti va ijtimoiy-iqtisodiy faoliyat uchun ham beqiyos ahamiyatga ega. Ularning ekologik xizmatlari — suvni filtrlash, tuproqni namlik bilan ta'minlash, biologik xilma-xillikni qo'llab-quvvatlash va karbonni saqlash — atrof-muhit barqarorligini ta'minlashda markaziy rol o'ynaydi. Shu bilan birga, tuban suvo'tlar iqlim o'zgarishiga qarshi tabiiy mexanizm sifatida xizmat qiladi, bu esa ularni global ekologik strategiyalar nuqtai nazaridan ham muhim qiladi.

Biroq, inson faoliyati va atrof-muhitning degradatsiyasi tuban suvo'tlarning funksiyalarini susaytirib, ularni ekologik zaiflashtirmoqda. Masalan, qishloq xo'jaligi faoliyati, sanoat chiqindilari, qurilish va suv havzalarining tartibsiz ishlatilishi suvo'tlarning ifloslanishiga va biologik xilma-xillikning kamayishiga olib keladi. Shu bois, tuban suvo'tlarni himoya qilish masalasi nafaqat tabiiy resurslarni saqlash, balki ijtimoiy-iqtisodiy barqarorlikni ta'minlash nuqtai nazaridan ham dolzarbdir.

Muhokama davomida shuni ta'kidlash lozimki, tuban suvo'tlarning ekologik ahamiyati faqat ilmiy tahlillar bilan cheklanmaydi. Ularning funksiyalarini jamiyat tomonidan to'g'ri baholash va ekologik xabardorlikni oshirish muhimdir. Misol uchun, mahalliy va xalqaro miqyosda suvo'tlarni saqlash bo'yicha Ramsar konvensiyasi kabi dasturlar tuban suvo'tlarni himoya qilishning samarali mexanizmlari sifatida namoyon bo'ladi. Shu bilan birga, ekologik nazorat, atrof-muhitni monitoring qilish va mahalliy aholining faol ishtiroki tuban suvo'tlarni barqaror boshqarishda asosiy vositalardir.

Xulosa qiladigan bo'lsak, tuban suvo'tlar ekologik va ijtimoiy-iqtisodiy jihatdan katta ahamiyatga ega bo'lib, ularni saqlash va himoya qilish ekologik barqarorlikni ta'minlashda muhim omil hisoblanadi. Bu esa o'z navbatida, ilmiy tadqiqotlar, davlat siyosati va jamiyatning ekologik xabardorligi orqali amalga oshirilishi kerak.

Tuban o'simliklarning o'simliklar dunyosida ahamiyati kattaligini ko'rsatuvchi muhim belgilar quyida berilgan xususiyatlar ularni saqlashning dolzarbligini oshirishga sabab bo'ladi

1. Ekologik barqarorlikni saqlash: Tuban o'simliklar atrof-muhitni tozalash va barqarorlashtirishda muhim ahamiyatga ega.
2. Biodiversifikatsiyani himoya qilish: Ularning yo'qolishi biologik xilma-xillikka zarar keltiradi.
3. Iqtisodiy resurslarni ta'minlash: Tuban o'simliklarning turli sohalardagi ahamiyati iqtisodiy foyda keltiradi.

Bu qatorni juda ko'plab davom ettirishimiz mumkunligi ular ko'rimsiz bo'lsa xam tabiiatga katta o'ringa egaligini isbotlaydi

Tuban o'simliklar fotosintez orqali kislorod hosil qiladi, uglerod dioksidni yutishi, oziq-ovqat zanjirining asosini tashkil qilishi va suv ekotizimlarida biologik xilma-xillikni ta'minlashi. Ular suv hayvonlari uchun boshpana bo'lib xizmat qilishi, an'anaviy dorivor maqsadlarda qo'llanilishi va oziq-ovqat sanoatida ham o'z o'rniga egaligi muhimligini yana qayta ko'rsatadi .

Ekologik ahamiyati

Kislorod ishlab chiqarishdagi ahamiyati:

Tuban o'simliklar fotosintez jarayonida atmosferadan karbonat angidridni olib, kislorod ishlab chiqaradi, bu esa Yer yuzasidagi hayot uchun muhimdir.

Oziqlanish asosini tashkil etish:

Ular oziq-ovqat zanjirining eng quyi bosqichini tashkil etadi. Fotosintez orqali oziq-ovqat va energiya ishlab chiqarib, boshqa organizmlar (zooplanktonlar, baliqlar va boshqalar) uchun oziqa manbai bo'lib xizmat qiladi.

Ekotizim stabilizatori:

Suv o'tlarining ko'payishi dengiz va ko'l tubining barqarorligini ta'minlashga yordam beradi. Ular suv hayvonlari uchun oziqa va boshpana vazifasini bajaradi, suvning ifloslanishini kamaytirishda ham hissa qo'shadi.

Iqtisodiy va insoniy ahamiyati

Oziq-ovqat sanoati: Ba'zi tuban o'simliklar, masalan, dengiz o'tlaridan olinadigan moddalar oziq-ovqat sanoatida ishlatiladi.

An'anaviy tibbiyotda tuban o'simliklar dorivor vosita sifatida ishlatiladi. Suv o'tlarining foydali xususiyatlari

Qonni tozalash: Suv o'tlarining kimyoviy tarkibi odam qoni plazmasi bilan juda o'xshash, shuning uchun suv o'tlari qonni tozalash va undagi balansni muvozanatlash xususiyatiga ega.

Kalsiy manbai: Suv o'tlarida sutdagidan 10 marta va go'shtdagidan esa 8 marta ortiq kalsiy moddasi mavjud.

Ishqorlanish: Suv o'tlari kislotalilikni me'yorda saqlagan holda qonning ishqorlanishini oshirish xususiyatiga ega.

Antioksidantlar: Suv o'tlari tarkibida saraton kasalligining rivojlanishiga to'sqinlik qiluvchi, antioksidant xossasiga ega bo'lgan lignan (fitogormon)lar mavjud. Dengiz karami (laminariya) Bu jigarrang suv o'ti ko'pincha okean qirg'oqlarida uchraydi. Uni an'anaviy Osiyo taomlarida ko'p ishlatishadi. Lekin, laminariyaning foydali samarasini qo'shimcha ozuqalardan olsa ham bo'ladi. Qizil suv o'tlari Suv o'tlarining bu turini butun holda yoki yorma ko'rinishida sotib olish mumkin. Yorma ko'rinishidagi suv o'tlarini salatlarga, sabzavotli garnirlarga va sho'rvalarga qo'shsangiz bo'ladi. Manba: "Healthy-food.com"

Kimyo sanoati:

Ulardan olinadigan moddalar turli kimyoviy mahsulotlar ishlab chiqarishda ham qo'llaniladi.

Biologik xilma-xillikni saqlash: Tuban o'simliklar o'simliklar dunyosining biologik xilma-xilligini boyitadi va Yer ekotizimlarining sog'ligini ta'minlashda muhim rol o'ynaydi.

Xulosa. Tuban o'simliklar nafaqat ekologik tizimlar uchun, balki insoniyat hayotining turli sohalarida ham katta ahamiyatga ega. Ularning ekologik va iqtisodiy foydalari, ilmiy tadqiqotlardagi o'rni va tabiat barqarorligini ta'minlashdagi hissasi ularni saqlash va tadqiq qilish zarurligini ko'rsatadi.

Tuban o'simliklar tuzilishi oddiy bo'lishiga qaramay, ularning ekologik, iqtisodiy va insoniyat hayoti uchun ahamiyati juda katta. Ular ekotizimlarning asosiy qismini tashkil etib, tabiat muvozanatini saqlashda muhim o'rin tutadi. Bundan tashqari insoniyatning muhim fizologik jarayonlarni nafas olishdagi gazlar almashinuviga sezilarli ta'sirini ko'rsata olishi ma'lum. Inson faoliyatidagi ahamiyati organizmning eng muhim bo'lgan qismi qonni tozalovchi moddalar tarkibida saqlashi bilan muhimligini anglatadi xozrgi kundagi inson salomatligi dolzarb bo'lib

turgan vaziyatda bunday muhim moddalardan foydalanish sun'iy sintetik moddalar foydadan ko'ra ziyoniga ishlayotganda bunday tabiiy moddalar judayam muhim o'rin egallaydi.

Keyingi yillarda ekosistemalarga antropogen ta'sirning ortishi suv havzalarini faqat flora-faunistik nuqtai nazardan emas, balki ekologik sanitariya holatini ham o'rganish, unga ta'sir etuvchi omillarning darajasini aniqlash, monitoring qilish, qolaversa oldini olish kabi vazifalarni ham bajarishni taqozo etmoqda

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati.

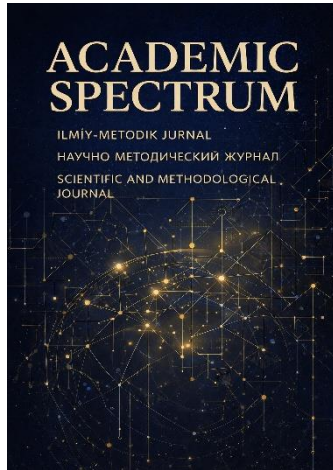
1. https://uz.m.wikipedia.org/wiki/Tuban_o%CA%BBsimliklar
2. Sagdiyev A., Salimov B. (2015). O'simliklar sistemikasi. Toshkent: Fan va texnologiya nashriyoti.
3. Mamatov M.X. (2018). Botanika asoslari. Toshkent: O'zbekiston milliy universiteti nashriyoti.
4. S.T. Karimov, Ekologik botanika, Toshkent, 2020.
5. Online resurslar: <https://www.sciencedirect.com> <https://www.ncbi.nlm.nih.gov>
6. Manba: "Healthy-food.com"

MUNDARIJA:			
Nazarov Akmal Mardonovich		Talabalarda kreativ va innovatsion ilmiy faoliyatning psixologik jihatlari	6
Rustamov Shuxratovich	Shavkat	Talabalarni innovatsion kompetenligini rivojlantirishning pedagogik-psixologik asoslari	10
Ostanov Sharifovich	Shuxrat	Art-terapiya metodlari yordamida talaba-yoshlarning kreativ fikrlash va ijodiy salohiyatini rivojlantirishning psixologik asoslari	14
Axmadov Rahmat o'g'li	Nazirjon	O'smirlarda konstruktiv xulq-atvorni shakllanishining ijtimoiy psixologik omillari	19
Dehqonboyev Shohjahon Oybek o'g'li		Sud psixologik ekspertizasida shaxsning emotsional holatini baholash	24
Axtamova G'ayratovna	Ferangiz	O'smirlik davridagi destruktiv xulq-atvorni psixoprofilaktika qilish va kreativlikni faollashtirishga yo'naltirilgan psixologik yondashuvlar	30
Ashrapov Namoz o'g'li	Nodirbek	O'smirlarda kognitiv rivojlanishning ijtimoiy-psixologik determinantlari va ularning shaxsiy rivojlanishdagi o'rni	35
Hamroyev Jasur		Talabalari o'rtasida sun'iy intellekt vositalari yordamida kreativ fikrlash va muammolarni hal qilish ko'nikmalarini rivojlantirish	40
Axmedova Rahmat qizi	Zarina	Loyihaviy yondashuv asosida bo'lajak o'qituvchilarning fasilitatorlik faoliyatiga tayyorlash mexanizmini takomillashtirish	44
Khakimov Shodieich	Shukhrat	Methods of studying the military servant and the military team	49
N.Z.Jumayev		Raqamli davrda ijtimoiy media va sun'iy intellektning yoshlar ruhiy salomatligiga ta'siri	56
Sharopov Suxrob Shodi o'g'li		Talabalarni kognitiv va metakognitiv kompetensiyalarini rivojlantirishning pedagogik-psixologik mexanizmlari	60
Boboqulova Komil qizi	O'g'iloy	Shaxslararo manipulyatsiya va nazorat mexanizmlari: emotsional ekspluatatsiyaning psixologik asoslari	64
Saidova Nu'monovna	Nodira	Yoshlar kreativ va tanqidiy fikrlashini rivojlantirishda pedagogik psixologiyaning roli	68
Bobojonova Husniddin qizi	Dilnura	Dezadaptatsiyalashgan o'smirlarda adaptatsiya jarayoni rivojlanishining ijtimoiy-psixologik mexanizmlari	73
Абдужабборов Тохиржон Курбанович		Особенности течения и лечения atopического дерматита в зависимости от возраста по данным наблюдений в андижанской области	78

Xolmuradov Musurmon Avlaqulovich Narzullayeva Iroda Jaloliddin qizi	Tijorat banklarida investitsiyalarni jalb etishda xorij tajribasi	82
Nurmuxammedova Nilufar Alijon qizi Temirova Mashhuraxon Muhammadaminovna	O‘zbekistonda bozor iqtisodiyotiga o‘tish bosqichida xotin-qizlar liderlik faoliyatini rivojlantirishning huquqiy asoslarining mustahkamlanishi	89
Maxmudova Zulfiya Mexmonovna	Qo‘riqlash xizmati xodimlari kasbiy kompetentligini takomillashtirishning ijtimoiy-psixologik xususiyatlari	92
Sanoyeva Mohigul Odil qizi	Klassik pedagogik merosni modernizatsiya qilishning zamonaviy talablari va ularni ta’lim amaliyotiga joriy etish mexanizmlari	103
Xolmirzayeva Mushtariybegim U. Abdullayev	Bobi oliy: usmonli davlatining boshqaruv markazi va evolyutsiyasi	107
Dilmurodov Elyorjon Ilg'or o'g'li	Civil society and globalization: the harmony of national values and modern trends	110
Eshpo'latova Xilola Davron qizi	Fransuz tilini o'rganish jarayonida audiovizual materiallar yordamida talabalarning og'zaki nutqini rivojlantirish	116
Abdusalimova Zukhraxon Bakhtiyor qizi	Teaching methodology of the uzbek language for the foreign students	119
Abdullayeva Dildora Muhiddin qizi	Frazeologik sinonimlarning struktur turlari	122
Panaeva Sarbinaz Uzaqbergenovna	Insonlar orasida fabbing (phubbing) holatining paydo bo‘lishi va uning ijtimoiy-psixologik oqibatlarini	125
Toshturdiyev Nurbek Nurali o‘g‘li	Jadid ziyolilarining hayot tarzi va ijtimoiy mas’uliyat hissi: ma’rifat va fidoyilik omillari	130
Uzoqova Gulzoda	Konstitutsiya – erkin va farovon hayot garovi	134
Xilola Xolikova Gulamovna, Siroj Nematov G‘ulom o‘g‘li,	Maktab muhitining o‘quvchilar emotsional holatiga psixologik ta’siri	137
Sultonmurod Mamasoliyev Olimjon o‘g‘li	Psychological benefits of gamified bilingual learning: a meta-analysis of motivation and well-being	141
Qodriqulova Fotima Ulug‘bek qizi	Azot fiksatsiyasi va innovatsiyalar: yasmiq yetishtirishning yangi bosqichi	146
Kurbanova Shukurjon Yeldashbayevna	Turkiy adabiyotda shaxs kamoloti: Hofiz Xorazmiy didaktik qarashlari misolida pedagogik model	150
Obidova O.	Ta’lim psixologiyasi nuqtayi nazaridan zamonaviy pedagogik texnologiyalarning ta’siri	154
Xasanova Nazokat Shavkatbek qizi	Inson huquqlarini xalqaro himoya qilish mexanizmlari	159
Abdug‘ofurov Muhammadqodir	Milliy me’morchilik uslublarida zamonaviylik va restavratsiya muammolari	163

Olimova Sarvara Sobitxon qizi	Nogironligi bo'lgan shaxslarning kutubxonalar orqali ijtimoiy integratsiyasi va madaniy hayotga qo'shilishi	166
Jamaldinov Sarvar Azimjanovich	Raqamli ta'lim jarayonlarini o'rgatishning bo'lajak pedagoglar tarbiyaviy faoliyatini rivojlantirishdagi ahamiyati	171
Olimova Sarvaraxon Sobitxon qizi	Sensorinevral eshitish nuqsoniga ega bolalarda rivojlanish dinamikasi: tibbiy va pedagogik qarashlar	176
Mamatqulov Botir	The interpretation of personal tragedy in the short stories of nazar eshonqul	181
Bobokalonov Rajab Ostonovich	Tibbiy terminlarda lisoniy lakuna hodisasi	188
Murodjonova Dilzoraxon qizi Iskandarov Sherzod Abdug'aniyevich	“Tolerantlik” tushunchasining mazmun mohiyati	191
Туйбаева Саида Бахтияровна	Психологические механизмы самозащиты студентов	194
Tursunbayeva Durdonaxon Adxamjon qizi	Atrof-muhitni muhofaza qilishning zamonaviy konsepsiyalari: muammo va yechimlar	198
Ismoilova Zulayho Saidali qizi	Umumta'lim maktablarida xulqi og'ishgan o'quvchilarning shaxs xususiyatlarini kompleks diagnostika qilish	203
Masharipova Saida Rahimovna	Zamonaviy oilalarda emotsional intellektni boshqarishning ijtimoiy- psixologik mexanizmlarini ishlab chiqish	208
Abdujobborova Rayhona Adhamjonqizi	Xotira turlaridan qanday qilib samarali foydalanish kerak.o'quvchilar uchun praktik tafsiyalar	212
Arslanova Dilnoza Aleksandrovna Mirzayev Ismoiljon Xasanjon o'g'li	Nutqiy rivojlanish bilan mantiqiy fikrlash o'rtasidagi bog'liqlik: lingvistik kompetensiya.	216
Xasanova Aziza Kumushbek qizi	Davlat tili taraqqiyoti: muammo va yechimlar	219
Xolboyev Izzatillo Axmadillo o'g'li	Talabalarning akademik muaffaqiyatiga ta'sir etuvchi psixologik omillarning tahlili: o'zini- o'zi tartipka solish strategiyalari	223
Кабулов Саулат Толыбаевич	Основные принципы и теория преподавания русскому языку и литературе	226
Saitova Komila G'ulom qizi	Stressga chidamlilikning psixologik determinantlari: ong, iroda va emotsional o'zini boshqarishning o'zaro aloqasi	231
Ro'ziyeva Sitara Odil qizi	Nega ingliz tili dunyo tili hisoblanadi?	234
To'ychiyeva Madinaxon Sherquzi qizi	Mustaqil ta'lim metodlarining o'quv motivatsiyasiga ta'siri	237
Murodjonova Dilzoraxon Tolibjon qizi	Kimyoning kriminalistikadagi o'rni	240

To‘rayeva Nosirovna	Gulnora		
Qudratova Bahromovna	Nozima	Tog‘ay Murod asarlarining til xususiyatlari	244
Pak Aleksandrovna	Diana	Yangi O‘zbekistonda ota-onalar universitetining maktabgacha ta‘limdagi tarbiyaviy funksiyalarini kengaytirish mexanizmlari: muammolar va yechimlar	248
Qurbonova Mamat qizi	Zamira		
Abdullayeva Madinaxon Alisher qizi		Inglizcha varvarizmlarning o‘zbek tilidagi genderga xos qo‘llanish xususiyatlari	251
Ibrohimova Vahobjonovna	Halima	Mamlakatimizda yoshlarning internet tarmogidan tog'ri fodalanihini nazorat qilish	254
Soliyev Sobirovich	Ilhomjon	Eshitish nuqsoni bo‘lgan bolalarda nutq rivojlanishining logopedik asoslari	258
Akmalova Akmal qizi	Bahora	Erta bolalik davrida ijtimoiy-emotsional va psixologik rivojlanish	261
Alimjonova Fazliddin qizi	Sabina	Vatan himoyasi - jasorat ifodasi	265
Ganjiyev Furqatovich	Feruz	Globalashuv davrida agressiv o‘smirlar jamiyatga moslashishining ijtimoiy-psixologik determinantlari	269
Zuxriddinova Dilshodbek qizi	Risola	Tuban suvo‘tlarining ekologiyadagi ahamiyati	274
Ibodulloyev Sheraliyevich	Nurali	Integrativ yondashuv asosida otmlarida ta‘lim sifatini boshqarish samaradorligini oshirish omillari	278
Umirbekova Kenesbaevna	Nasiba	Axborot globalashuv jarayonida o‘smirlarning O‘z-o‘zini anglash transformatsiyasi jarayonlarini shakllantirishga ta‘sir etuvchi omillar tahlili	282
Yarashov Lazizovich	Azizbek	Correlation analysis of factors of social psychological competence of forensic psychologist expert	286
Ondayev Shuhrat Hasanovich		Profilaktika inspektorlarida kasbiy deformatsiyaning oldini olishning psixologik xususiyatlari	294
Narmuradova Uktamovna	Rayhon	Jinoyat sodir etishda affekt holatining psixologik va huquqiy bahosi	298
Jumayeva Elmurodovna	Laylo	Pedagogik jarayonda nutq texnikasining ta‘lim samaradorligiga ta‘siri	301

**“ACADEMIC SPECTRIUM”
ILMIY METODIK JURNALI UCHUN MAQOLALARNI
RASMIYLASHTIRISH TALABLARI**

“ACADEMIC SPECTRIUM” ilmiy jurnali mualliflari diqqatiga!

1. “ACADEMIC SPECTRIUM” ilmiy jurnali ilmiy maqolalarni o’zbek, rus va ingliz tillarida chop etadi.

2. E’lon qilinadigan maqolalarga bo’lgan asosiy talablar:

✚ ishning dolzarbligi va ilmiy yangiligi;

✚ maqolaning hajmi: adabiyotlar ro’yxati, chizma va jadvallar inobatga olingan holatda 3-8 betgacha;

✚ maqola nomi, annotatsiya (50-60 ta so’z) va tayanch so’zlar (8-10 ta) ingliz, o’zbek va rus tillarida keltiriladi.

3. Maqola boshida mavzu, muallifning F.I.O. (to’liq yozilishi

kerak), mualliflar bir nechta bo’lsa, ularning har biri haqida to’liq ma’lumotlar berilishi shart, tashkilot, shahar, mamlakat, muallifning e-maili ko’rsatiladi. Matnda kirish qismi, tadqiqot obyekti va qo’llanilgan metodlar, olingan natijalar va ularning tahlili, xulosa, adabiyotlar ro’yxati, albatta, keltiriladi. Maqolada keyingi 10-15 yilda e’lon qilingan adabiyotlarga havola qilinishi tavsiya etiladi.

4. Matn uchun: Microsoft Word; Times New Roman, 12 shrift, maqola nomi bosh harflarda, interval 1,0; abzas 1,0 sm, yuqori va pastki tomon 2 sm, chap va o’ng tomon 2 sm.

5. Agar maqolaga rasm, jadval, diagramma, sxema, chizma, turli grafik belgilar kiritilgan bo’lsa, ular aniq va ravshan tasvirlanishi, qisqartmalarning to’liq izohi yozilishi lozim. Formulalar matnga maxsus kompyuter dasturlarida kiritilishi kerak.

6. Iqtibos olingan yoki foydalanilgan adabiyot satr osti izohi tarzida emas, balki maqola oxirida asosiy matndagi ketma-ketligi asosida umumiy ro’yxatda ko’rsatiladi. Matn ichidagi ko’chirmadan so’ng iqtibos olingan asarning ro’yxatdagi tartib raqami va sahifasi kvadrat qavs ichida beriladi. Bu o’rinda kitob, to’plam, monografiyalar uchun mualliflarning ism-familiyalari, manbaning to’liq nomi, nashr ko’rsatkichi (shahar, nashriyot va nashr yili) ko’rsatiladi. Jurnal maqolalari va boshqa davriy nashrlar uchun mualliflarning ism-familiyalari, maqola nomi, jurnal nomi, yili va soni, sahifa nomeri ko’rsatiladi.

7. Maqola matni kamida 70-80 % muallifning shaxsiy izlanishlari natijasiga asoslanishi lozim. Topshirilgan maqolalar “Antiplagiat” tizimi yordamida tekshiriladi.

8. Tahririyatga taqdim qilingan maqolalar tahririyat tomonidan taqrizga beriladi. Maqola taqrizdan qaytgach, agar zarur bo’lsa, barcha savol va e’tirozlar bo’yicha muallifga qayta ishlash uchun taqdim etiladi. Maqola nusxalari qaytarilmaydi.

9. Tahririyat maqolani taqrizga yuboradi, taqriz ijobiy bo’lsa maqola jurnalda chop etish uchun qabul qilinadi. Jurnalda anjuman tezlari va ma’ruzalari chop etilmaydi. E’lon qilingan materiallarning haqqoniyligiga va ko’chirilmaganligiga shaxsan muallif javobgardir.

10. Tahririyat maqolaga ayrim kichik o’zgartirishlarni kiritishi mumkin. Yuqoridagi talablarga javob bermaydigan maqolalar tahririyat tomonidan ko’rib chiqilmaydi va muallifga qaytarilmaydi.

11. Ijobiy taqriz berilgan maqola tahririyat tomonidan qabul qilingan sanaladi. Jurnal tahririyati maqola matnini qisqartirish va unga tahririy o’zgartirishlar kiritishga haqlidir.

12. Yuqoridagi talablarga javob bermaydigan maqolalar tahririyat tomonidan qabul qilinmaydi va ko’rib chiqilmaydi.

Jurnal O‘zbekiston Respublikasi Buxoro viloyat Axborot va Ommaviy kommunikatsiyalar boshqarmasi tomonidan 2025-yil 26-dekabrda №1273056 sonli guvohnoma bilan ro‘yxatga olingan.

Tahririyat manzili: 200117, O‘zbekiston Respublikasi,
Buxoro shahri Alpomish ko‘chasi, 9-uy
Elektron manzil: <https://fanistiqbollari.uz>
Telegram raqami: -998 (91) 245-46-66

“ACADEMIC SPECTRUM” ilmiy-metodik jurnal.
Buxoro, 2026. № 1-Son.